

Ko-kreacja w budowaniu kompetencji na rzecz transformacji TETIP do elektroprosumeryzmu – Bożena Ryszawska©

Ko-kreacja czyli współtworzenie oznacza wyższy poziom partycypacji społecznej. Obywatel staje się aktywnym podmiotem uczestniczącym w tworzeniu, wdrażaniu i ewaluacji projektu. Projektem może być tworzenie strategii, przygotowanie polityki, wprowadzanie nowych regulacji prawnych oraz praktycznych rozwiązań.

Koncepcja ko-kreacji została najpierw aktywnie wykorzystana w biznesie i polegała na umożliwieniu klientowi współkonstruowania usługi lub produktu dopasowanego do jego potrzeb (Prahalad i Ramaswamy, 2004). Współtworzenie polega na aktywnym zaangażowaniu użytkowników końcowych na różnych etapach projektowania, produkcji, wdrażania i testowania usług publicznych, towarów i procesów. Znalazła także swoje miejsce w projektach społecznych. Noblistka E. Ostrom napisała, że współtworzenie to zaangażowanie obywateli w proces (projektowanie, produkcję lub dostarczanie) świadczenia usług publicznych (Ostrom, 1996).

Współtworzenie w transformacji energetycznej oznacza aktywne zaangażowanie obywateli i interesariuszy w podejmowanie decyzji dotyczących kwestii transformacji, w celu uzyskania efektów korzystnych dla wszystkich stron. Ko-kreacja jest tworzeniem oddolnych innowacji i rozwiązań.

Z przeglądu definicji ko-kreacji wynika, że konsumenci, mieszkańcy i obywatele występują w procesie ko-kreacji w kilku rolach:

1. współinicjator projektu razem z innymi podmiotami np. samorządem,
2. współtwórca - współtworzenie projektów, polityk i planów,
3. współrealizator,
4. koproducent,
5. współbeneficjent,
6. współoceniający projekt po zakończeniu

Współtworzenie polega na partnerskiej współpracy, z docenieniem kompetencji obywateli na równi z ekspertami i decydentami politycznymi. Taki rodzaj współtworzenia pozwala pełniej zrozumieć kontekst i tworzyć poczucie współwłasności tworzonego przedsięwzięcia i poczucie wspólnej odpowiedzialności za transformację. Proces współtworzenia łączy obywateli i interesariuszy na wczesnych etapach rozwoju projektu poprzez proces współpracy. Na tych etapach potrzeba czasu, aby zapytać obywateli i interesariuszy, czego chcą lub potrzebują od procesu oraz wysłuchać ich sugestii. Bez tego rośnie ryzyko nieukończenia projektu.

Europejski Zielony Ład zakłada, że zielona transformacja nie uda się bez aktywnej roli obywateli. Strategia skupia się na zachęcaniu obywateli, aby stali się podmiotami zmian poprzez oddolne inicjatywy i innowacje oraz nowe formy partycypacyjnego zarządzania publicznego. Ważnym miejscem transformacji są miasta. Rozwój współczesnych miast to

złożony proces, w który zaangażowanych jest wielu interesariuszy o różnych ambicjach i zainteresowaniach, które nie zawsze są ze sobą zgodne. EZł proponuje transformację systemową, która wykracza poza zwykłe podejście odgórne (top down). Zamiast tego wykorzystuje poziomą koordynację interesariuszy i mieszkańców miasta, którzy wspólnie uzgadniają wizję, cele, interwencje i synergie, aby dzielić się umiejętnościami i wiedzą i w efekcie zapobiegać zmianom klimatu (bottom up).

Współtworzenie przekształca obywateli z biernych konsumentów zielonych produktów lub usług w aktywnych współtwórców wartości zrównoważonego rozwoju poprzez zmianę zachowań” (Yuge Ma i in. 2020).

Efektom zastosowania podejścia ko-kreacyjnego jest:

- aktywne zaangażowanie obywateli i interesariuszy jest;
- poczucie upodmiotowienia i obywatelskości;
- budowanie zaufania między interesariuszami i społecznościami;
- dzielenie władzy i odpowiedzialności;
- poprawa społecznej legitymizacji podejmowania decyzji;
- terminowe i efektywne dostarczanie rozwiązań.

Jakościowa zmiana związana z ko-kreacją w porównaniu z tradycyjnym systemem zarządzania top-down dotyczy upodmiotowienia odbiorców. Wnoszą oni wiedzę obywatelską i lokalny kontekst do procesu zmian na równym poziomie z wiedzą ekspercką (Devine-Wright, 2017). Współtworzenie można zatem rozumieć jako realnie i etycznie pożądany proces, którego celem jest poprawa społecznej legitymizacji podejmowania decyzji poprzez:

- otwarcie się na nowych odbiorców;
- zwiększanie zaangażowania różnych interesariuszy;
- włączanie i wzmocnienie roli obywateli;
- dzielenie się władzą i odpowiedzialnością obywateli i specjalistów/ekspertów
- zmiana ról obywateli poprzez wzrost sprawczości obywatelskiej i profesjonalizację.

Władze publiczne, menedżerowie, decydenci odgrywają ważną rolę w ko-kreacji. Muszą przestać być liderami, a raczej stać się pośrednikami lub doradcami, wykorzystując swoje kompetencje i swoją sieć do wspierania inicjatyw obywatelskich (Itten A. i in. 2020) Jaka jest różnica między współtworzeniem a uczestnictwem? Omówiona powyżej definicja współtworzenia podkreśla aktywną rolę obywateli, ale partycypacja społeczna jest bardziej biernym zaangażowaniem obywateli. Współtworzenie, w przeciwieństwie do zwykłej partycypacji społecznej, wiąże się z poświęcaniem czasu i zasobów na dobrowolne

uczestnictwo w redystrybucji zasobów i projektowaniu procesów poprawiających skuteczność świadczenia usług publicznych (Devine-Wright, 2011). Aby zrozumieć różne stopnie udziału obywateli w podejmowaniu decyzji publicznych, możemy posłużyć się drabiną partycypacji obywatelskiej Arnsteina (Arnstein, 1969). Arnstein twierdzi, że poziomy uczestnictwa wahają się od niskiego (manipulowanie obywatelami do dostarczania danych lub wsparcia bez pełnych informacji) do wysokiego (kontrola obywatelska, gdzie obywatele przejmują pełną odpowiedzialność za proces, począwszy od planowania, przez formułowanie polityki, aż po jej wdrożenie, na przykład w dziedzinie energii)". Współtworzenie można powiązać z wyższymi poziomami drabiny Arnsteina, gdzie obywatele mają większą kontrolę i dostęp do informacji.

Narzędzia ko-kreacji z obywatelami, mieszkańcami miast i gmin, członkami spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot:

- warsztaty z interesariuszami (dyskusja/debata);
- panele obywatelskie i mini panele z mieszkańcami;
- zbiorowe gromadzenie danych;
- internetowe platformy ko-kreacyjne - narzędzia online;
- Living Labs i sandboxes – testowanie innowacyjnych rozwiązań w realnie istniejących; społecznościach np. na uniwersytetach;
- Design thinking /Myślenie projektowe;
- zkoły jako ambasady transformacji energetycznej.

Literatura:

1. J. Torfing, E. Sørensen, A. Røiseland, Transforming the public sector into an arena for co-creation: barriers, drivers, benefits, and ways forward, *Adm. Soc.* 51 (2019) 795–825, <https://doi.org/10.1177/0095399716680057>
2. V. Ramaswamy, K. Ozcan, *The co-creation paradigm*, Stanford University Press (2014), <https://doi.org/10.1108/SD-10-2014-0141>
3. Yuge Ma et al; Co-creation, co-evolution and co-governance: understanding green businesses and urban transformations, *Climatic Change* (2020) 160:621–636 p.631
4. Ostrom, E. 1996. "Crossing the Great Divide: Co-Production, Synergy, and Development." *World Development* 24 (6): 1073–1087. doi:10.1016/0305-750X(96)00023-X
5. W. H. Voorberg, V. J. J. M. Bekkers & L. G. Tummers (2015) A Systematic Review of Co-Creation and Co-Production: Embarking on the social innovation journey, *Public Management Review*, 17:9, 1333-1357, DOI: 10.1080/14719037.2014.930505
6. Arnstein, S.R., 1969. A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners* 35, 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

7. Itten A et al, (2020), State of the art report for co creation approaches and practices, 10.13140/RG.2.2.22835.17440
https://www.researchgate.net/publication/340870847_State-of-the-art-report-for-co-creation-approaches-and-practices-with-a-special-focus-on-the-sustainable-heating-transition-Sustainable-Heating
8. Devine-Wright P. 2007, Energy Citizenship: Psychological Aspects of Evolution in Sustainable Energy Technologies in Governing Technology for Sustainability, ed. Joseph Murphy, Earthscan, London 2007
9. European Green Deal, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

© Bożena Ryszawska, Projekt Scalings, Horyzont 2020